

Cecilia (DAMOC) NICA
The Bucharest University of Economic Studies
Elena (STANCIU) IONITA
The Bucharest University of Economic Studies

THE IMPACT OF CONTROLS ON FINANCIAL REPORTING QUALITY

Empirical study

Keywords

Audit
Corporate governance
Expert accountant
Internal control
Financial reporting
Romania

JEL Classification

G30, G34, M14, M40, M41, M48

Abstract

The study identifies the impact of the internal and external control of the quality of financial reporting, considering the professional accountants' opinions, evaluating the extent to which financial and non-financial information presented annually by companies represent a guarantee of compliance with the ethical principles of professionals, and also a transparency presentation of the economic activity, risk management, at the same time protecting the interests of stakeholders in the company.

The quantitative analysis performed is based on a questionnaire applied to the professional accountants being conducted on a sample of companies in Romania, in various sectors and presents a comparative study of the importance of each type of internal and external control in the delivery of financial reports and non-annual companies, real and credible.

1. INTRODUCERE

Raportările financiare și nefinanciare anuale întocmite de companiile din România reprezintă, de cele mai multe ori, cartea de vizită a unei companii. Informațiile prezentate atât publicului larg, acționarilor, cât și părților interesate exprimă în totalitate performanțele companiilor, situația patrimonială, dar și o serie de informații descriptive, financiare și nefinanciare ce o pot pune în valoare.

“Flexibilitatea standardelor de contabilitate este o consecință a complexității mediului de afaceri. Flexibilitatea standardelor de contabilitate și a reglementărilor în scopul asigurării prezentării corecte duc la întocmirea și prezentarea de informații de calitate în situațiile financiare anuale.” (Ioniță E., 2015). Factorul cheie ce poate garanta calitatea acestor rapoarte anuale îl constituie o a doua semnătură ce se identifică prin controlul extern companiei, efectuat de persoane sau firme membre ale organismelor profesionale din România.

Pentru a fi utile, caracteristicile calitative fundamentale ale informațiilor financiare transpuse în situațiile financiare anuale, sunt: relevanța și reprezentarea exactă, caracteristici ce trebuie să fie comparabile, verificabile, oportune și inteligibile (OMFP 1802/2014). Situațiile financiare sunt o reprezentare structurată a poziției financiare și a performanței financiare a unei companii, obiectivul situațiilor financiare fiind de a oferi informații despre poziția financiară, performanța financiară și fluxurile de trezorerie ale unei entități, utile pentru o gamă largă de utilizatori în luarea deciziilor economice. Situațiile financiare prezintă, de asemenea, rezultatele gestiunii resurselor, sarcină încredințată conducerii entităților (IAS 1).

În opinia unor autori români “raportarea financiară este oportunitatea companiilor de a furniza informații legate de performanța înregistrată. Fără această oportunitate, economia noastră ar fi mult mai vulnerabilă. În consecință, raportarea financiară are un impact vizibil pe piață, iar persoanele care vor intui amploarea și direcția acestuia vor avea, cu siguranță, de câștigat” (Biltenu D., Botika M. & Stancu I., 2014).

Conform unui studiu efectuat anterior “adoptarea guvernantei corporative în cadrul companiilor reprezintă o strategie de a prospera, o cale de a evita falimentele spectaculoase, crizele financiare și diferențele considerabile dintre compensațiile acordate directorilor și performanța companiei, aducând beneficii companiilor prin atragerea de noi investitori, prin creșterea performanței economice, a competitivității pe termen lung, printr-o mai bună administrare a riscurilor companiei și nu în ultimul rând prin publicitatea firmei.” (Ionescu I, Damoc C., Rusu R., 2015).

În studiul efectuat am considerat oportun să delimitez tipurile de control extern analizate, astfel: certificarea situațiilor financiare de către un expert contabil, auditarea situațiilor financiare de către un auditor independent, adoptarea codului de guvernanta corporativă la nivelul companiei, precum și controlul efectuat de piața de capital. În egală măsură, am solicitat opinia respondenților cu privire și la importanța controlului intern, efectuat de regulă, în cadrul departamentului de audit intern, în identificarea incipientă a erorilor sau fraudelor posibile.

Cercetarea de față este una teoretică, dar și empirică, abordând aspecte ale importanței controlului situațiilor financiare anuale ale companiilor din perspectiva profesioniștilor contabili din România. În prima parte articolul prezintă o recenzie a literaturii de specialitate, o definire și detaliere a conceptelor referitoare la tipurile de control și rolul pe care acestea îl au întocmirea și prezentarea situațiilor financiare anuale ale companiilor.

În cea de-a doua parte este prezentată metodologia cercetării și descrierea rezultatelor obținute în urma studiului empiric efectuat în rândul economiștilor și al profesioniștilor contabili angajați sau deținători ai propriilor afaceri în din diverse sectoare de activitate.

În partea a treia sunt incluse concluziile obținute pe baza rezultatelor, arătând rolul efectuării controlului intern, ca fază incipientă de identificare și corectare a erorilor, precum și al controlului extern, ca fază de garantare și certificare a calității rapoartelor financiare anuale prezentate de către companii.

2. TIPURI DE CONTROL EXTERN ȘI INTERN

Conceptul de control, ca termen general, presupune observarea, constatarea sau stabilirea situației de fapt, confruntarea acesteia cu obiectivele propuse, combaterea și înlăturarea fenomenelor nefavorabile și sesizarea persoanelor competente a dispune eventualele măsuri.

Certificarea sau auditarea situațiilor financiare anuale ale companiilor, reprezintă un model de control extern, realizat de experți contabili sau auditori financiari, în baza unui contract de prestări servicii, realizând prin aceasta independența profesionistului în executarea unei evaluări de calitate. Conducerea companiei este responsabilă pentru pregătirea situațiilor financiare anuale, expertul contabil sau auditorul, răspunde pentru examinarea situațiilor financiare supuse verificării și pentru exprimarea unei opinii asupra fidelității lor.

A. Certificarea situațiilor financiare de către un expert contabil. Certificarea situațiilor financiare de către un expert contabil, cu experiență și cunoștințe de specialitate în domeniul financiar-

contabil, cum ar fi aspectele legate de contabilitate și raportare financiară, aduc în plus posibilitatea că utilizatorii de informații financiar-contabile să aibă o percepție bună asupra situațiilor financiare și asupra armonizării cu standardele de raportare financiară.

Contabilii experți lucrează în colaborare cu managerii, cu membrii consiliilor de administrație, reprezentanții organismelor de reglementare pentru a înțelege mediul de afaceri în continuă schimbare, transpunând în raportarea financiară informații calitative și fiabile, transparente, corecte, relevante și credibile, pentru toți utilizatorii de informații financiar – contabile, reprezentanți de acționari, investitori, management, angajați, creditorii, furnizori, clienți, instituțiile statului și alte autorități, precum și publicul larg, responsabilitate menționată de Codul etic pentru contabilii profesioniști.

Codul etic al profesioniștilor contabili, emis de către Federația Internațională a Contabililor (IFAC), menționează că: „O caracteristică distinctivă a profesiei contabile este asumarea responsabilității de acțiune în interesul public. Prin urmare, responsabilitatea profesionistului contabil nu se limitează exclusiv la satisfacerea nevoilor unui client sau ale unui angajator.”

Contabilul expert trebuie să dea dovadă de integritate, obiectivitate, prudență profesională, promptitudine, confidențialitate și comportament profesional, cerințe atât la nivel internațional stabilite de Federația Internațională a Contabililor (IFAC), cât și la nivel național de Corpului Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România (CECCAR).

B. *Auditarea situațiilor financiare de către un auditor independent.* Auditarea situațiilor financiare oferă o asigurare independentă asupra informațiilor incluse în situațiile financiare, precum și informații adiționale necesare pentru întocmirea opiniei de audit. Auditarea situațiilor financiare este un proces provocator prin obiectivitatea sa și utilitatea companiei prin identificarea riscurilor emergente.

Conform reglementărilor specifice domeniului, auditul financiar este „activitatea efectuată de auditorii financiari în vederea exprimării unei opinii asupra situațiilor financiare sau a unor componente ale acestora, exercitarea altor misiuni de asigurare și servicii profesionale potrivit standardelor internaționale de audit și altor reglementări adoptate de Camera Auditorilor Financiar din România” (Legea nr.26/2010).

Rolul principal al auditului financiar este reprezentat de formularea unei opinii asupra conformității informațiilor prezentate de companie către utilizatorii externi prin intermediul raportărilor financiare. Auditul financiar aduce un plus de încredere din partea publicului că informațiile difuzate prin situațiile financiare

corespund cu realitățile companiei, situațiile financiare reflectând o imagine fidelă a activelor, datoriilor, poziției financiare, profitului sau pierderii societății.

Auditorii se bazează în munca lor pe înțelegerea factorilor de influență din activitatea companiilor pe care le auditează și a riscurilor aferente, aceasta abordare asigurând un audit cât mai complet, bazat pe materialitate și în același timp care se concentrează asupra aspectelor esențiale. În munca lor auditorii financiari se asigură că informația prezentată în situațiile financiare nu este rezultatul unor activități de fraudă sau eroare, care pot manipula deciziile utilizatorilor ori pot ascunde aspecte semnificative referitoare la activitatea frauduloasă.

Procesul de audit aduce valoare adăugată departamentului financiar prin cunoștințele, experiența, independența și obiectivitatea echipei de audit. În plus comunicarea eficientă cu managementul și acționarii în timpul procesului de audit este utilă în raportarea problemelor apărute, descoperirilor făcute și riscurilor identificate.

C. *Introducerea și aplicarea codului de governanță corporativă.* Noțiunea de governanță corporativă a apărut în România la începutul anilor 2000, fiind reglementată la început de Codul de Conducere și Administrare al Bursei de Valori București (2001) și apoi de Codul de Governanță Corporativă al Bursei de Valori București, fiind obligatoriu aplicabil societăților comerciale tranzacționate pe piața de capital, dar orice companie îi poate adopta și aplica principiile, facultativ, într-o manieră adecvată.

Astfel, în opinia autorilor români, governanța corporativă reprezintă un ansamblu de „reguli ale jocului” prin care companiile sunt gestionate intern și supervizate de Consiliul directorilor, cu scopul de a proteja interesele tuturor părților participante, astfel putem spune că acesta se referă la modul cum sunt distribuite responsabilitățile și drepturile între participanții implicați în activitatea companiei, acționari, manageri, consiliul de administrație, angajați, creditorii, statul, furnizorii și clienții și alte părți interesate, descriind modalitatea prin care se iau deciziile în cadrul companiei, cum se stabilesc obiectivele și procedeele de îndeplinire a lor, dar și monitorizarea performanței.

Conform Cadbury Report, conceptul de governanță corporativă include ca principale elemente: responsabilitatea managerilor privind corectitudinea datelor din rapoartele financiare, respectarea termenelor limită de realizare a lor, comunicarea, transparența și controlul în ceea ce privește prezentarea și monitorizarea acestora.

D. *Controlul efectuat de piața de capital.* Istoria pieței de capital din România este strâns legată de înființarea și dezvoltarea Bursei de Valori București, care a introdus pentru prima dată în

România tranzacțiile bursiere cu acțiuni, în luna noiembrie 1995.

Activitatea principală a bursei fiind administrarea piețelor de tranzacționare a instrumentelor financiare, precum și activități conexe obiectului principal de activitate prevăzute de reglementările Autorității de Supraveghere Financiară, fosta Comisie Națională a Valorilor Mobiliare.

Controlul efectuat de piața de capital, include pe lângă complexitatea aplicării și respectării codului de governanță corporativă și o supraveghere mai atentă din partea ASF, asupra tuturor tranzacțiilor efectuate. ASF are în atribuții controlul și supravegherea pieței bursiere în scopul protejării intereselor investitorilor, control ce se realizează prin verificarea respectării legii, normelor și regulamentelor specifice tranzacțiilor efectuate de piața de capital (Legea 297/2004).

E. Controlul intern – audit intern. Auditul intern al unei companii reprezintă ansamblul de politici și proceduri puse în aplicare de către conducerea companiei în vederea asigurării, în măsura posibilului, a unei gestionări riguroase și eficiente a activității economice și la îndeplinirea lor participând întreg personalul firmei respective.

Auditul intern al unei entități efectuează controlul existenței și aplicării procedurilor din compania respectivă și se realizează prin compartimente distincte care fac parte din structura și sistemul de control intern al acelei companii, dar poate fi realizat și de firme specializate de audit. Verificările auditorului intern presupune respectarea politicilor de gestiune, protejarea activelor, prevenirea și detectarea fraudelor și erorilor, exactitatea și exhaustivitatea înregistrărilor contabile și stabilirea la timp a informațiilor financiare.

Existența unui sistem de control intern rațional conceput și corect aplicat reprezintă o garanție a fiabilității conturilor și a concordanței dintre datele contabile și realitate.

3. METODOLOGIA CERCETĂRII

Cercetarea efectuată studiază percepția profesioniștilor contabili angajați în companii ce activează în diverse sectoare de activitate din România, despre importanța efectuării controlului intern în cadrul departamentului de audit/control intern al companiei, dar și extern, prin verificări efectuate de experți contabili și auditori financiari, garantând calitatea raportărilor financiare și nefinanciare anuale, în ceea ce privește prezentarea fidelă, transparența tranzacțiilor efectuate, controlul intern și managementul riscului, relevanța și comparabilitatea datelor.

Demersul științific are la bază o abordare cantitativă utilizând chestionarul, urmărind modul de percepere și de aplicare a conceptelor teoretice privind aplicarea în practică a tipurilor de control, utilizând metoda pozitivistă, ce presupune definirea

temei de cercetare, stabilirea ipotezelor, culegerea, prelucrarea și analizarea datelor, precum și prezentarea rezultatelor.

4. ANALIZA DATELOR ȘI INTERPRETAREA REZULTATELOR

Din analiza chestionarului au rezultat următoarele: a fost aplicat pe un eșantion de 378 de respondenți, din care 78,84% tineri cu vârsta până în 25 de ani, majoritatea (99%) având studii superioare economice, iar 23% fiind membri ai organismelor profesionale. Domeniul de activitate în care activează respondenții este: în ramura prestărilor de servicii (52%), comerț (13%) producție (9%), restul având alte domenii de activitate, iar companiile respective fiind: 37% întreprinderi mari, 24% întreprinderi mijlocii, 14% întreprinderi mici și 24% microîntreprinderi.

Conform studiului efectuat se constată că în majoritatea companiilor din orice domeniu de activitate din România, auditarea situațiilor financiare anuale de către auditori independenți reprezintă o sursă de încredere în oferirea unor informații financiare și nefinanciare anuale de o înaltă calitate, credibile și conforme cu realitatea, diminuând riscurile de fraudă și erori contabile (Figura 1).

În ceea ce privește certificarea situațiilor financiare anuale de către un expert contabil, opinia respondenților este în majoritate favorabilă pentru toate domeniile de activitate, cu excepția sistemului bancar, oferind o suficientă informare privind modul de întocmire și prezentare a rapoartelor financiare anuale, dar neputând asigura diminuarea riscului de eroare contabilă și de fraudă (Figura 2). Din studiul realizat, se poate observa că în domeniul bancar certificarea situațiilor financiare anuale de către un expert contabil nu reprezintă o garanție suficientă a calității și cantității informațiilor prezentate, dat fiind faptul că sistemul bancar din România funcționează după reguli stricte impuse și supervizate de Banca Națională a României, raportarea anuală fiind mult mai complexă.

Controlul intern realizat de către departamentul de audit intern, reprezintă singurul tip de control intern întreprins în cadrul companiei prin care se garantează diminuarea riscului de eroare contabilă și de fraudă, asigurând interfața cu auditorii financiari independenți, în cadrul procesului de auditare a situațiilor financiare anuale. Astfel, respondenții consideră că utilitatea acestui tip de control este benefică pentru companie, valori maxime înregistrându-se în domeniul producției și în cel bancar (Figura 3).

Aplicarea și respectarea codului de governanță corporativă presupune, pe lângă întocmirea situațiilor financiare anuale, prezentarea mai multor rapoarte descriptive, ale întregii activități a companiei, raport de mediu, raport de

responsabilitate socială, raportul de audit întocmit de auditorul financiar independent, o descriere a componenței acționariatului, a administratorilor și directorilor. Astfel, complexitatea și calitatea informațiilor prezentate în raportului de guvernare corporativă este net superioară oricărui alt tip de raportare anuală, percepția respondenților fiind favorabilă, așa cum se poate observa în Figura 4. Întrucât percepția generală a respondenților a fost favorabilă în ceea ce privește impactul controlului efectuat de piața de capital asupra calității raportărilor financiare anuale, având o medie ponderată a răspunsurilor ce depășește valoarea 3 pentru toate domeniile de activitate studiate, rezultă că, acest tip de control, destinat doar companiilor listate la bursa de valori, este unul pe cât de complex, pe atât de sigur, oferind tuturor părților interesate garanția calității informațiilor financiare și nefinanciare anuale prezentate de către companii (Figura 5).

5. CONCLUZII

Efectuarea controlului intern și extern asupra raportărilor financiare reprezintă în plus o garanție a calității și fiabilității informațiilor financiar-contabile, a respectării principiilor etice profesionale, a transparenței prezentării activității economice, a administrării riscului, dar și a protejării intereselor părților implicate în companie. În urma studiului efectuat se poate concluziona că auditul financiar este tipul cel mai sigur de control extern, fiind utilizat atât de către companiile listate la bursa de valori, ca parte componentă a rapoartelor financiare anuale prezentate, cât și de companiile nelistate la bursă dar care au adoptat și aplicat codul de guvernare corporativă, în marea majoritate fiind companii mari sau mijlocii. De asemenea, controlul intern realizat prin departamentul de audit intern al companiilor reprezintă un factor de detectare incipientă a erorilor contabile și a fraudei, o punte de legătură între companie și auditul financiar independent.

Mulțumiri

Această lucrare a fost cofinanțată din Fondul Social European, prin Programul Operațional

Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, proiect numărul POSDRU/187/1.5/S/155656 „Sprijin pentru doctoranzi în domeniul științelor economice”.

Bibliografie

- [1] Legea 297/2004 privind piața de capital, <http://www.asfromania.ro/legislatie/legislatie-sectoriala/legislatie-capital/legislatie-primara-cnvm/2633-legea-297-2004-piata-de-capital-legislatie>.
- [2] Bîltenu D., Botika M. & Stancu I. (2014). Impactul raportării financiare asupra valorii acțiunilor SIF, *Revista Audit Financiar* nr.7, pp. 18–30, <http://revista.cifr.ro/revista.php?id=131&p=articol&aid=865>.
- [3] Legea nr.26 / 2010 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 75/1999 privind activitatea de audit financiar.
- [4] CECCAR (2011), *Codul etic național al profesioniștilor contabili*, Editura CECCAR, București.
- [5] Codul de Guvernare Corporativă al Bursei de Valori București, <http://www.bvb.ro/Regulations/LegalFramework/BvbRegulations>.
- [6] Ionescu I., Damoc C., Rusu R. (2015), Guvernarea Corporativă în România – necesitate sau birocrație, *Revista Audit Financiar*, anul XIII 126, Nr. 7(127), pp. 49-58, pp. 126-135.
- [7] Ioniță E. (2015), Concept of creative accounting, benefits and disadvantages in business environment.
- [8] International Accounting Standards Board (IASB), (2015), International Financial Reporting Standards IFRS, IFRS Foundation.
- [9] Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr. 1802/ 2014 pentru aprobarea Reglementărilor contabile privind situațiile financiare anuale individuale și situațiile financiare anuale consolidate, Monitorul Oficial al României, nr. 963/30.12.2014.

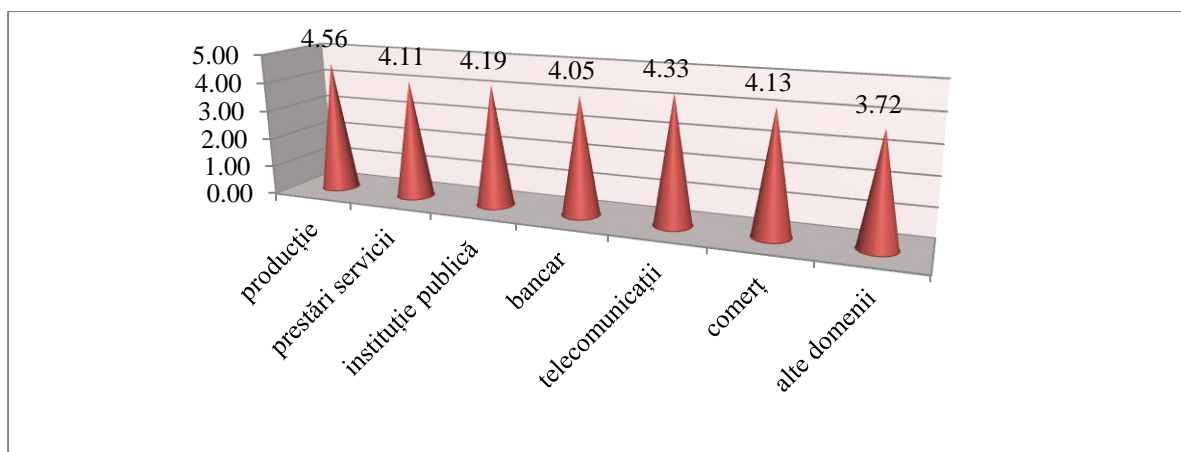

Figura 1. Auditarea situațiilor financiare de către un auditor independent
Sursă: Proiecția autorilor

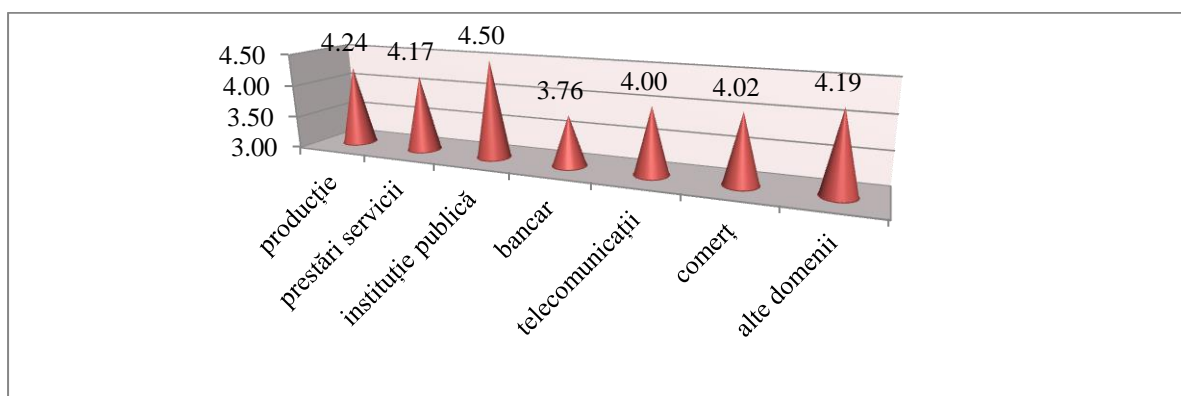

Figura 2. Certificarea situațiilor financiare anuale de către un expert contabil
Sursă: Proiecția autorilor

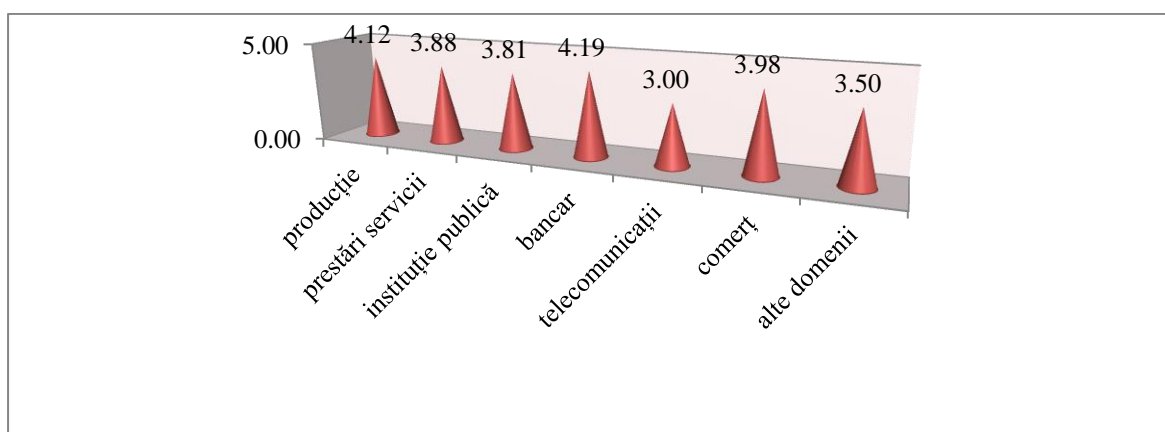

Figura 3. Existența controlului intern în cadrul companiei
Sursă: Proiecția autorilor

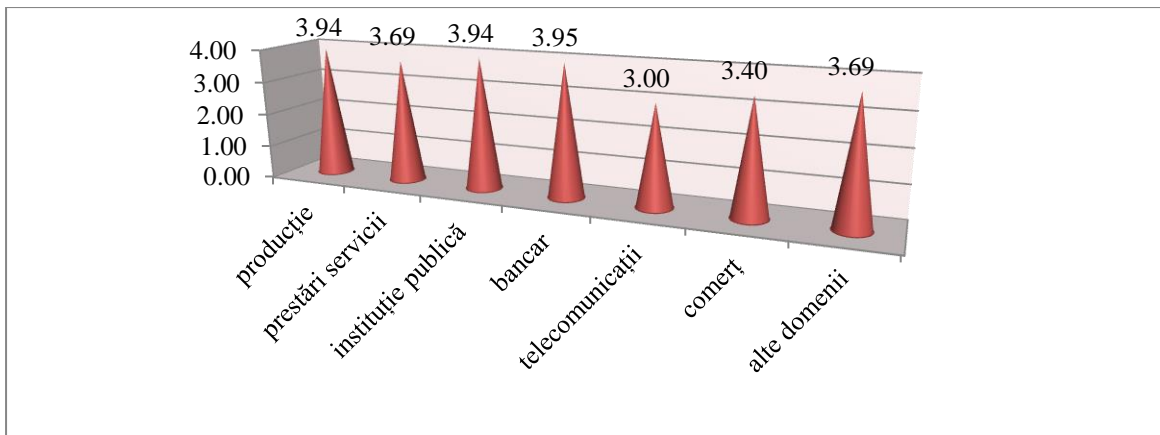

Figura 4. Aplicarea codului de governanță corporativă la nivelul companiei
Sursă: Proiecția autorilor

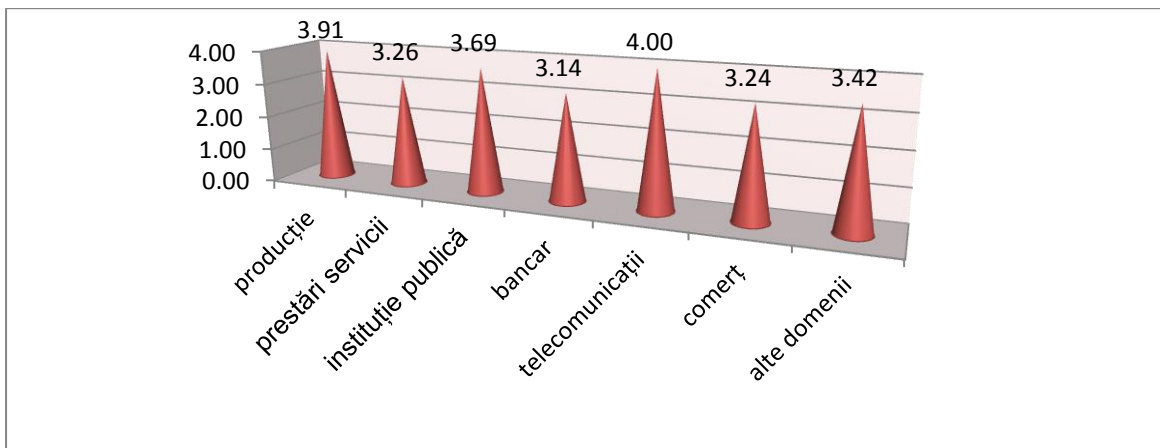

Figura 5. Controlul efectuat de piața de capital
Sursă: Proiecția autorilor